

Завдання з розв'язками
II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії
2019-2020 н.р.
10 клас

Тести 1-8. (8 балів)

Завдання 1-8 мають по чотири варіанти відповіді, з яких лише одна правильна. Знайдіть і позначте її. Максимальна оцінка за кожне правильно виконане завдання 1 бал.

1. Укажіть назву сировини, що використовується у промисловості для добування ацетилену.

А природний газ

В нафта

Б кам'яне вугілля

Г целюлоза

А	Б	В	Г
x			

2. Укажіть назву сполуки, що утвориться при взаємодії пропену з бромоводнем.

А 1-бромпропан

В 2-бромпропан

Б 1,1-дибромпропан

Г 2,2-дибромпропан

А	Б	В	Г
		x	

3. Відносна молекулярна маса гідрату вищого оксиду хімічного елемента VA групи дорівнює 63. Укажіть відносну молекулярну масу леткої сполуки цього елемента з Гідрогеном.

А 16

В 18

Б 17

Г 34

А	Б	В	Г
	x		

4. Укажіть рядок, у якому записані типи хімічної реакції, рівняння якої

А розкладу, гідрування

В приєднання, гідрування

Б розкладу, гідратації

Г приєднання, гідратації

А	Б	В	Г
			x

5. Укажіть реакцію, за допомогою якої гліцерол можна відрізнити від етанолу.

А взаємодія з натрієм

Б взаємодія з купрум(II) гідроксидом

В вступає в реакцію повного окиснення

Г вступає в реакції естерифікації

А	
Б	x
В	
Г	

6. Укажіть рядок речовин, який містить лише назви ізомерів.

А 2-метилгексан, 3-метилгептан, 3-етилгексан

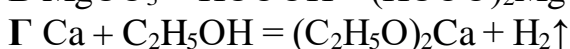
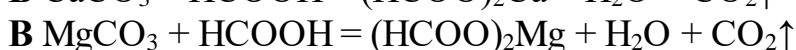
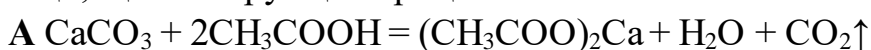
Б 2,2,3,3-тетраметилбутан, 2,3-диметилгексан, 3,4-диметилгексан

В 3-етилгексан, 2,2-диметилпентан, 2,3,4-триметилгексан

Г 2,3-диметилбутан, 2-метилпентан, 3-метилгексан

А	
Б	x
В	
Г	

7. Накип у чайнику – це нерозчинні карбонати Кальцію і Магнію. Позбутися накипу можна, вимивши чайник розчином оцтової кислоти. Укажіть рівняння реакції, що ілюструє цей процес.

А	x
Б	
В	
Г	

8. Укажіть іменну реакцію ацетилену з водою в присутності меркурій(II) сульфату.

А Зініна

В Вюрца

Б Лебедева

Г Кучерова

А	Б	В	Г
			x

Задача 1. (8 балів)

Під час сплавляння натрієвої солі насиченої одноосновної карбонової кислоти з натрій гідроксидом виділився газ об'ємом 11,2 л (н.у.), 1 л якого має масу 1,965 г.

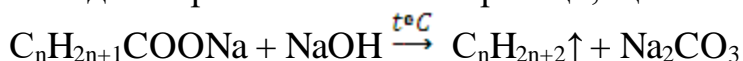
А Знайдіть молекулярну формулу натрієвої солі насиченої одноосновної карбонової кислоти. Складіть її структурну формулу.

Б Обчисліть масу солі одноосновної карбонової кислоти і дайте їй назву.

Розв'язок

1. Складаємо загальну формулу насиченої одноосновної карбонової кислоти – $C_nH_{2n+1}COONa$.

2. Складаємо рівняння хімічної реакції, що ілюструє описаний у задачі процес:

Отже, газ що виділяється – газоподібний алкан C_nH_{2n+2} .

3. Знаходимо молярну масу алкану.

$$M(C_nH_{2n+2}) = \frac{m(C_nH_{2n+2})}{n(C_nH_{2n+2})}; n(C_nH_{2n+2}) = \frac{V}{V_m}$$

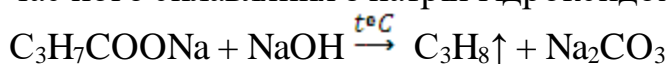
$$n(C_nH_{2n+2}) = \frac{1\text{ л}}{22,4\text{ л/моль}} = 0,0446\text{ моль}$$

$$M(C_nH_{2n+2}) = \frac{1,965\text{ г}}{0,0446\text{ моль}} = 44\text{ г/моль}$$

4. Знаходимо молекулярну формулу солі: $12n + 2n + 2 = 44$

$$14n = 42; n = 3$$

Отже, натрієва сіль насиченої одноосновної карбонової кислоти має формулу C_3H_7COONa . Це натрієва сіль бутанової (масляної) кислоти – натрій бутират. Під час його сплавляння з натрій гідроксидом утворюється пропан.

5. Обчислюємо кількість речовини натрій бутирату через отриманий пропан:

$$n(C_3H_8) = \frac{11,2\text{ л}}{22,4\text{ л/моль}} = 0,5\text{ моль}$$

За рівнянням реакції $n(C_3H_7COONa) = n(C_3H_8) = 0,5\text{ моль}$.

6. Обчислюємо масу натрій бутирату:

$$m(C_3H_7COONa) = 0,5\text{ моль} \cdot 110\text{ г/моль} = 55\text{ г}$$

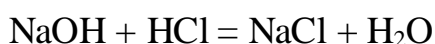
Відповідь: сіль натрій бутират має формулу C_3H_7COONa , її маса дорівнює 55 г.

Задача 2. (9 балів)

Розчин натрій гідроксиду масою 300 г і з масовою часткою розчиненої речовини 5% нейтралізували хлоридною кислотою з масовою часткою розчиненої речовини 8%. Обчисліть масу води, що необхідно випарувати з цього розчину, щоб одержати розчин із масовою часткою натрій хлориду 20%.

Розв'язок

1. Складаємо рівняння хімічної реакції, що відбувається відповідно до умови задачі.

2. Обчислюємо масу і кількість речовини натрій гідроксиду.

$$m(\text{NaOH}) = 300 \text{ г} \cdot 0,05 = 15 \text{ г}$$

$$n(\text{NaOH}) = \frac{15 \text{ г}}{40 \text{ г/моль}} = 0,375 \text{ моль}$$

3. Обчислюємо масу гідроген хлориду в розчині.

$$n(\text{NaOH}) : n(\text{HCl}) = 1:1, \text{ отже } n(\text{HCl}) = 0,375 \text{ моль}$$

$$m(\text{HCl}) = 0,375 \text{ моль} \cdot 36,5 \text{ г/моль} = 13,68 \text{ г}$$

4. Обчислюємо масу розчину кислоти:

$$m_{\text{р-ну}}(\text{HCl}) = 13,68 : 8 \cdot 100 = 171 \text{ (г)}$$

5. Обчислюємо загальну масу одержаного розчину:

$$m_{\text{р-ну}}(\text{загальна}) = 300 \text{ г} + 171 \text{ г} = 471 \text{ г}$$

6. Обчислюємо масу натрій хлориду:

$$n(\text{NaOH}) : n_1(\text{NaCl}) = 1:1$$

$$m_1(\text{NaCl}) = 0,375 \text{ моль} \cdot 58,5 \text{ г/моль} = 21,9 \text{ г}$$

7. Обчислюємо масу 20%-го розчину солі:

$$m_2(\text{NaCl}) = 21,9 : 20 \cdot 100 = 109,5 \text{ (г)}$$

8. Обчислюємо масу води, що слід випарити:

$$m(\text{H}_2\text{O}) = 471 \text{ г} - 109,68 \text{ г} = 361,32 \text{ г} \approx 361 \text{ г}$$

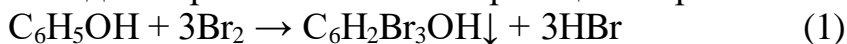
Відповідь: маса води, що необхідно випарити становить 361 г.

Задача 3. (10 балів)

Для нейтралізації суміші фенолу й етанової кислоти витратили розчин калій гідроксиду об'ємом 23,4 мл з масовою часткою лугу 20 % ($\rho = 1,2 \text{ г/мл}$). Під час взаємодії вихідної суміші з бромною водою утворився осад масою 16,55 г. Обчисліть масу фенолу й етанової кислоти в суміші.

Розв'язок

1. Складаємо рівняння хімічних реакцій. З бромною водою взаємодіє лише фенол.

З калій гідроксидом взаємодіють обидві речовини, отже

2. Обчислюємо кількість речовини 2,4,6-трибромфенолу.

$$n(\text{C}_6\text{H}_2\text{Br}_3\text{OH}) = 16,55 \text{ г} / 331 \text{ г/моль} = 0,05 \text{ моль}$$

тоді за рівнянням (1) $n(\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}) = 0,05 \text{ моль}$.

3. Обчислюємо масу фенолу.

$$m(\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}) = 0,05 \text{ моль} \cdot 94 \text{ г/моль} = 4,7 \text{ г}$$

4. Обчислюємо кількість речовини KOH.

$$m_{\text{р-ну}}(\text{KOH}) = V_{\text{р-ну}}(\text{KOH}) \cdot \rho_{\text{р-ну}}(\text{KOH}) = 23,4 \text{ мл} \cdot 1,2 \text{ г/мл} = 28,08 \text{ г}$$

$$m(\text{KOH}) = m_{\text{р-ну}}(\text{KOH}) \cdot w(\text{KOH}) = 28,08 \text{ г} \cdot 0,2 = 5,62 \text{ г}$$

$$n(\text{KOH}) = 5,62 \text{ г} / 56 \text{ г/моль} = 0,1003 \text{ моль}$$

5. Обчислюємо кількість речовини і масу етанової кислоти.

Під час взаємодії з фенолом прореагувало $n_1(\text{KOH}) = 0,05 \text{ моль}$, тоді під час

взаємодії з оцтовою кислотою $n_2(\text{KOH}) = 0,1003 \text{ моль} - 0,05 \text{ моль} = 0,0503 \text{ моль}$

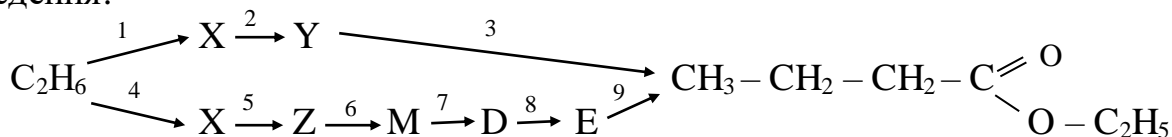
Звідси $n(\text{CH}_3\text{COOH}) = n_2(\text{KOH}) = 0,0503 \text{ моль}$

$$m(\text{CH}_3\text{COOH}) = 0,0503 \text{ моль} \cdot 60 \text{ г/моль} = 3,0 \text{ г}$$

Відповідь: $m(\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}) = 4,7 \text{ г}$, $m(\text{CH}_3\text{COOH}) = 3,0 \text{ г}$

Задача 4. (12 балів)

Складіть рівняння реакцій за нижче наведеною схемою, зазначивши умови їх проведення:

А Визначте речовини X, Y, Z, M, D, E. Укажіть умови проходження реакцій.

Б Укажіть типи реакцій та назвіть усі продукти реакцій.

Розв'язок

- $\text{CH}_3-\text{CH}_3 + \text{Cl}_2 \xrightarrow{\text{h}\nu} \text{CH}_3-\text{CH}_2\text{Cl} + \text{HCl}$ – заміщення, хлорування **X** – $\text{C}_2\text{H}_5\text{Cl}$
- $\text{CH}_3-\text{CH}_2\text{Cl} + \text{KOH} \rightarrow \text{CH}_3-\text{CH}_2\text{OH} + \text{KCl}$ – гідроліз галогеналканів
Y – $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$
- $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH} + \text{C}_3\text{H}_7-\text{COOH} \leftrightarrow \text{C}_3\text{H}_7-\text{COOC}_2\text{H}_5 + \text{H}_2\text{O}$ – реакція естерифікації
- $\text{CH}_3-\text{CH}_3 + \text{Cl}_2 \xrightarrow{\text{h}\nu} \text{CH}_3-\text{CH}_2\text{Cl} + \text{HCl}$ – заміщення, хлорування **X** – $\text{C}_2\text{H}_5\text{Cl}$
- $2\text{CH}_3-\text{CH}_2\text{Cl} + 2\text{Na} \rightarrow \text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_3 + 2\text{NaCl}$ – реакція заміщення, реакція Вюрца
Z – C_4H_{10}
- $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_3 \xrightarrow{\text{t, кат.}} \text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}=\text{CH}_2 + \text{H}_2\uparrow$ – дегідрування
M – C_4H_8
- $2\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}=\text{CH}_2 + \text{O}_2 \xrightarrow{\text{t, кат.}} 2\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CHO}$ – каталітичне окиснення алкенів
D – $\text{C}_3\text{H}_7-\text{CHO}$
- $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CHO} + \text{Ag}_2\text{O} \xrightarrow{\text{t, NH}_3, \text{H}_2\text{O}} \text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{COOH} + 2\text{Ag}\downarrow$ – окиснення, реакція срібного дзеркала
E – $\text{C}_3\text{H}_7-\text{COOH}$
- $\text{C}_3\text{H}_7-\text{COOH} + \text{C}_2\text{H}_5\text{OH} \xrightarrow{\text{H}_2\text{SO}_4, \text{t}} \text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{COOC}_2\text{H}_5 + \text{H}_2\text{O}$ – реакція естерифікації

Задача 5. (13 балів)

Обчисліть, скільки теплоти виділиться (чи поглинеться) у результаті відновлення металів чадним газом із суміші цинк оксиду та купрум(II) оксиду масою 144,6 г, якщо кількості їх речовин відносяться як 1:2 відповідно. Стандартні теплоти утворення купрум(II) оксиду, цинк оксиду, карбон монооксиду та карбон діоксиду становлять відповідно: $-165,3 \text{ кДж/моль}$, $-350,6 \text{ кДж/моль}$, $-110,5 \text{ кДж/моль}$ та $-393,3 \text{ кДж/моль}$.

Розв'язок

$$\Delta H_{\text{утв}}^\circ(\text{CuO}) = -165,3 \text{ кДж/моль}$$

$$\Delta H_{\text{утв}}^\circ(\text{ZnO}) = -350,6 \text{ кДж/моль}$$

$$\Delta H_{\text{утв}}^\circ(\text{CO}) = -110,5 \text{ кДж/моль}, \Delta H(\text{CO}_2) = -393,3 \text{ кДж/моль}$$

$$\Delta H_{\text{утв}}^\circ(\text{Zn}) = \Delta H(\text{Cu}) = 0$$

- Припустимо, що вихідна суміш містила x моль ZnO . Тоді, за умови задачі кількість речовини CuO в суміші становить $2x$ моль.
- Обчислюємо масу цинк оксиду:

$$m(\text{ZnO}) = M(\text{ZnO}) \cdot n(\text{ZnO}) = 81x \text{ (г)}, m(\text{CuO}) = M(\text{CuO}) \cdot n(\text{CuO}) = 160x \text{ (г)}$$

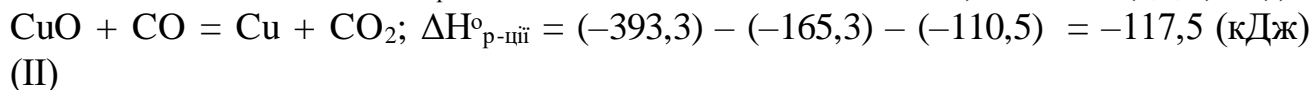
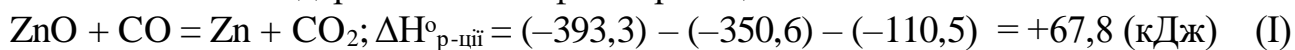
3. Складаємо алгебраїчне рівняння: $81x + 160x = 144,6$

$$241x = 144,6$$

$$x = 0,6,$$

отже, суміш містила 0,6 моль ZnO та 1,2 моль CuO.

4. Обчислюємо стандартні теплові ефекти реакцій:

5. Обчислюємо кількість теплоти, що виділиться (поглинеться) під час зазначених реакцій.

За реакцією (I) поглинеться $0,6 \cdot 67,8 = 40,68 \text{ (кДж)}$ теплоти.

За реакцією (II) виділиться $1,2 \cdot 117,5 = 141 \text{ (кДж)}$ теплоти

Отже, у результаті відновлення цинк оксиду та купрум(II) оксиду виділиться:

$$141 \text{ кДж} - 40,7 \text{ кДж} = 100,3 \text{ кДж теплоти.}$$

Відповідь: кількість теплоти, що виділиться у результаті відновлення металів чадним газом із суміші цинк оксиду та купрум(II) оксиду становить 100,3 кДж.

Максимальна кількість балів – 60